

Aanpassingen jaarplan RAUM 2018

Stichting RAUM, 31 januari 2018

1. Achtergrond

RAUM is een plek in ontwikkeling die is opgezet om levendigheid en reuring te creëren op het Berlijnplein in aanloop naar een permanente culturele voorziening. In opdracht van de gemeente is RAUM sinds mei 2017 aan het programmeren op de kavel aan het Berlijnplein. Om aan te sluiten op het reguliere subsidietraject heeft RAUM op 29 september 2017, op basis van de destijds aanwezige kennis, een jaarplan 2018 ingediend. Op 10 november 2017 is hier een aanvullende toelichting op geschreven. Op basis van voortschrijdend inzicht wil RAUM voor 2018 een aantal aanpassingen doorvoeren op haar plannen voor 2018. Dit voortschrijdend inzicht komt voort uit de kennis die is opgedaan met het programma in de laatste maanden van 2017, de meedenksessie van RAUM met zo'n 30 belanghebbenden op 13 december 2017, het adviesrapport 'Advies RAUM - jaarplan 2018' en evaluatiegesprekken met het team, het bestuur en de artistieke adviescommissie van RAUM. Het doel van de aanpassingen aan het jaarplan is te komen tot een artistiek-inhoudelijk cultuurprogramma dat aantrekkelijk is voor de beoogde doelgroepen van RAUM en dat in de tijdelijkheid toewerkt naar kennis voor het programma van eisen voor de permanente culturele voorziening (uitgaande van het programma van RAUM). RAUM en haar partners zijn er van overtuigd dat hierin een balans noodzakelijk is tussen inhoud (een relevant artistiek inhoudelijk programma) en vorm (een laagdrempelige plek die aantrekkelijk is voor een diversiteit aan doelgroep). Hierover meer onder 'Van tijdelijk naar permanent'.

2. Vernieuwde missie, visie en kernwaarden

RAUM begon als brede maakplaats om met makers identiteit te geven aan het gebied. Het ontwikkelde zich al snel naar een plek waar de stad van de toekomst vorm krijgt. De stad van de toekomst is echter een breed onderwerp dat associaties met stenen en science fiction oproept. Voor RAUM gaat de stad van de toekomst echter vooral over de mens en de maatschappij in relatie tot die gebouwde, stedelijke omgeving. Daarom is eind 2017 de keuze gemaakt 'de levende stad' als basis voor het programma te nemen: *een ontmoetingsplek die continu in ontwikkeling is, waar inzichten, creativiteit en ontspanning gedeeld worden*. Deze keuze is tot stand gekomen vanuit de opgedane kennis in 2017 en input vanuit het team, bestuur, de artistieke adviescommissie, de gebiedsraad en direct belanghebbenden van RAUM. Op basis hiervan is op 8 november 2017 en verdiepend Manifest opgesteld die aan de basis staat van het artistieke programma van 2018:

Interactie tussen mensen en hun omgeving is onmisbaar voor de levende stad. In 2030 woont 70% van de wereldbevolking in steden. Daarmee wordt het belang van een veelzijdige en veelkleurige stad alleen maar groter. Een levende stad is een ontmoetingsplek die continu in ontwikkeling is waar inzichten, creativiteit en ontspanning gedeeld worden. Dat biedt kansen om samen de toekomst vorm te geven. Om oplossingen te bedenken voor de uitdagingen van onze tijd. Dat gaat altijd over mensen. Hoe wij ons verhouden tot gebouwen, infrastructuur, wonen, werk en vooral tot elkaar. De stad is een bron van kennis, kunde en middelen. Om die bron te ontsluiten moet je interactie tussen mens en omgeving aanjagen. Dit is precies wat RAUM doet. RAUM stimuleert door het inzetten van cultureel experiment. Dit is haar visie. En dat levert nieuwe inzichten op. RAUM geeft de stad ziel. RAUM is een plek waar verhalen worden gemaakt en verteld. Waar kunst en design de uitdagingen van onze stad visualiseren. Deze missie leidt tot een plek die de verbondenheid van de inwoners met hun stad vorm geeft.

De kernwaarden van RAUM zijn:

Lef

RAUM zet de toon en stimuleert het experiment. Dat doen we door gedurfd te programmeren. We zijn niet bang om makers met een andere mening een podium te geven. Conventies zijn er om te doorbreken. Soms schuurt dat, soms schopt dat, maar het geeft altijd zicht op een ander

perspectief. We programmeren met lef. Niet om te kijken hoe ver we kunnen gaan, maar om anders te leren kijken.

Nieuwsgierig

Een stad kun je op ontelbare manieren vormgeven. Bewoners, ontwikkelaars, overheid, bezoekers, iedereen claimt zijn deel. Voor al die mensen wil RAUM een bron van inspiratie zijn, inzicht geven in een betere toekomst. Daarom is RAUM nieuwsgierig. RAUM zet aan tot denken en creëren. Want zonder cultureel experiment is de stad onpersoonlijk. Zielloos.

Altijd open

De stad is altijd aan. De ontwikkeling stopt nooit. Dus is er in en rond RAUM altijd iets te ervaren. We staan altijd open voor nieuwe inzichten. Zo is RAUM altijd een plek om te inspireren.

Samen

Iedereen bouwt mee aan de stad en dus zorgen we ervoor dat ieder geluid wordt gehoord. RAUM staat in nauwe relatie met de stad en haar inwoners en stimuleert meedoen. Want voor ons betekent de stad 'ontmoeten'. Samen bouwen aan de nieuwe stad, want alleen met elkaar kunnen we plaats maken voor iedereen.

3. Aanpassingen jaarplan 2018

3.1 Thematisch

RAUM is op basis van haar Manifest het programma voor 2018 definitief aan het samenstellen. Daarvoor is het noodzakelijk om een artistiek-inhoudelijke verdiepingsslag te maken. Het programma thema van 2017 'In Motion' bleek een te breed thema te zijn. Er is behoefte aan een artistieke visie, een standpunt met betrekking tot de levende stad waar we met verschillende relevante thema's invulling aan kunnen geven. Dit sluit ook aan bij de analyse van het 'Advies RAUM - jaarplan 2018'. In 2018 kiest RAUM twee thema's met betrekking tot 'de levende stad' en geeft daar programmatisch invulling aan. Deze programma thema's komen voort uit de stedelijke vraagstukken vanuit de projecten van de reeds geselecteerde makers en leggen een verdere basis voor het genereren van kennis voor het programma van eisen van de permanente culturele voorziening. RAUM, en meer specifiek de artistiek programmeur en artistieke adviescommissie van RAUM, is aan de hand daarvan de volgende thema-richtingen aan het onderzoeken:

1. Stad van ontmoeting [werktitel]: hoe stimuleren/faciliteren we in tijden van commercialisering, homogenisering en secularisering een plek waar daadwerkelijke ontmoeting met 'de ander' kan plaatsvinden en wat zijn voorwaarden?
2. De gelaagde stad [werktitel]: hoe komen de fysieke ruimte waarin we elkaar face to face ontmoeten samen met de virtuele ruimte van data en online ontmoetingen, en hoe verhouden we ons tot deze lagen?

Deze thema-richtingen worden in februari uitgewerkt met een artistiek standpunt vanuit de artistieke adviescommissie van RAUM. Hiermee wordt het programma van RAUM verder gecoreerd en verdiept.

Naast deze thema's onderzoekt RAUM met (veelal) stedelijke programma-partners wat er nodig is om een publieke buitenruimte (RAUM) te transformeren tot een bewuste, culturele ruimtelijke beleving. Bovendien werkt RAUM samen met lokale programma-partners die reeds diepe connecties hebben in de wijk. Dit om de verbinding tussen RAUM en de wijk in een zo kort mogelijk tijdsbestek tot stand te brengen en deze partners de ruimte te geven hun programma's, in samenwerking met RAUM, te verdiepen. Dit binnen thema's rond de 'levende stad'. In al het programma van RAUM wordt gezocht naar het aangaan van 'cultureel experiment' m.b.t. deze 'levende stad'.

3.2 Programmatisch

Het programma van RAUM krijgt in 2018 vorm vanuit drie programmaonderdelen. Dit zijn allereerst het 'doorlopende programma' (24/7 toegankelijk) met een doorlopende expositie van projecten/werken van geselecteerde makers-in-residence op het terrein van RAUM. Aan de hand van de hierboven benoemde thema's worden de (nieuwe) werken verdiept en zullen begin maart weer zo'n drie nieuwe makers-in-residence gekozen worden. Ten tweede presenteert RAUM 'verbredende programma'. Dit bestaat uit grotere publieksevenementen waarmee een brede doelgroep kan kennismaken met RAUM. Dit zijn ofwel evenementen die (door of met RAUM) de programma thema's in de breedte onder de aandacht brengen. Ofwel evenementen die georganiseerd worden met lokale en stedelijke samenwerkingspartners die bij RAUM een ruimtelijke beleving laten zien of de verbinding met de wijk verstevigen. Daaromheen organiseert RAUM tenslotte 'verdiepend programma' met terugkerende evenementen en activiteiten gericht op verdieping op de twee inhoudelijke thema's. Denk aan het geven van informatie rond deze thema's (bijvoorbeeld podcasts, korte documentaires over de makers en rondleidingen of wandelingen), kennisoverdracht (open atelierdagen en workshops) en een kennisprogramma (gesprekken debatten , lezingen , screenings en onderzoek i.s.m. onderwijsinstellingen als UU en HKU).

De volgende programma's staan nu op de agenda gekoppeld aan de verschillende thema's en invalshoeken:

Thema 'Stad van Ontmoeting'

Doorlopend programma:

- 'Thermae' door Overtreders W: een openlucht badhuis in de de nieuwe stad. Elementen van rust en ritueel, geïnspireerd op de eeuwenoude badcultuur zoals ook de Romeinen deze kende, worden verkend en in een nieuwe tijd geplaatst. De focus ligt niet op luxe en status, maar op een laagdrempelige vorm van ontmoeting en ontspanning (juli t/m september).
- In maart zullen we weer drie nieuwe makers gekozen worden. Hierbij zal specifiek gekeken worden naar makers die een interessant werk maken dat binnen (de uitgewerkte artistieke visie van) dit thema past.

Verbredend programma:

- BAUPLAATS is een interactief en participatief bouwfestival van RAUM waarbij bezoekers tijdens het festival een object mede vormgeven en 'meemaken'. Tijdens BAUPLAATS bouw je aan een gesammtkunstwerk en kunnen bezoekers hun eigen creaties maken in werkplaatsen van Utrechtse makers (20/21 mei).

Verdiepend programma:

- Het verdiepende programma wordt bepaald in samenwerking met partners in deze stad. Dit programma wordt ontwikkeld nadat de definitieve thema's met artistieke visie bekend zijn.

Thema 'De gelaagde stad'

Doorlopend programma:

- 'Image Archeology' door Sacha van den Haak & Anton Lamberg: een dynamische visualisatie die fotobeelden uit verleden (vanuit archieven) en nu (geüpload door publiek zelf) samenbrengt tot één beeldhistorie van het Berlijnplein en haar omgeving (april t/m juni).
- 'De architectuur van het onzichtbare' door Elmo Vermijs & Richard Vijgen: een site specific datavisualisatie waarin het fysieke en virtuele ruimte door elkaar heen lopen, oftewel één worden. Door de zichtbare en onzichtbare omgeving van het plein samen te brengen ontstaat een uniek perspectief op dit nieuwe stuk stad en de data die door het gebied zweven (vanaf november).

- 'Open Highway' door ontwerpbureau Lustlab / Studio RNDR: een interactieve, real-time installatie die middels een audiovisuele ervaring de beweging van het verkeer in de A2 tunnel vertaald, op de A2 tunnel, alsof je zelf in de tunnel staat (realisatie nnb).

Verbreidend programma:

- SPIELPLAATS is een door RAUM ontwikkeld festival dat de gelaagde stad op speelse wijze samenbrengt door middel van ruimtelijke games, zowel virtueel als analoog. Binnen de games staat ontmoeting centraal: het publiek leert elkaar kennen door de games zelf of doordat zij samen de competitie aangaan (1 daags event, juli).
- Culturele Zondagen Digitaal. RAUM zal tijdens deze Culturele Zondag een verbreedend programma presenteren rondom de installatie 'De architectuur van het onzichtbare'. Het programma is nog niet bekend (1 daags event, november).

Verdiepend programma:

- Het verdiepende programma wordt bepaald in samenwerking met landelijke en Utrechtse partners. Dit programma wordt ontwikkeld nadat de definitieve thema's met artistieke visie bekend zijn.

Programma's rondom ruimtelijke beleving van RAUM

Doorlopend programma:

- Op het terrein van RAUM is het hele jaar door een expositie te zien van werken van makers. De werken die nu te zien en ervaren zijn, zijn in 2017 gerealiseerd om identiteit te geven aan het Berlijnplein. Deze werken zijn geïnspireerd op de directe omgeving van RAUM of vanuit een visie op Leidsche Rijn. Het zijn onder meer de 'Berlijnpleinfontein' van beeldend kunstenaar Leonard van Munster, de 'Urbanauts' toren van het Italiaanse architectencollectief Orizzontale (winnaar Young Architecture Prize 2014 MoMA New York) en de 'Louis Le Roy tuin' van het ontwerpduo Gewildgroei.

Verbreidend programma:

- In de dansvoorstelling *Wiek* van Schweigman& gaan drie dansers de confrontatie aan met een wiek. De voorstelling was een grote festivalhit in 2009: "*Wiek* draait om de meest wezenlijke levensvraag: hoe definiëren we ons als mens als we geconfronteerd worden met krachten die groter zijn dan wij?" (Trouw). Het wordt op veler verzoek in reprise genomen in coproductie met Podium Hoge Woerd, SPRING, Zeelandia en RAUM (mei/juni, 8 voorstellingen).
- FORMPLAATS is een festival waarin RAUM met het publiek ideeën ophaalt voor de permanente culturele voorziening. Het bestaat ondermeer uit co-creatieve installaties die hiervoor speciaal ontwikkeld worden, een verdiepend kennisprogramma en we laten het publiek een kijkje nemen in het tussentijdse schetsontwerp via Virtual of Augmented Reality (OVB) (1 daags event, september).

Programma's voor verbinding met de wijk

RAUM zoekt in al haar programma's, naast artistieke inhoud, naar een laagdrempelige ervaring en connectie met lokale partners. Hiervoor heeft RAUM ook opdracht gegeven aan een dedicated 'community programmeur'. Met lokale partners biedt RAUM in 2018 verder de volgende programma's:

- Camping RAUM. RAUM wordt omgetoverd tot camping met programma in het kader van het gemeentelijke programma '20 jaar Leidsche Rijn'. Dit organiseert RAUM i.s.m. 'Camping Onbestemd' uit Leidsche Rijn. Het programma is in mei bekend (juli);
- 'Cultuuras-dagen' [werktitel]. I.s.m. Showman's FAIR, de Vrijstaat, Cultuur19 en partners op de 'cultuuras' in Leidsche Rijn Centrum wordt een vierdaags programma ontwikkeld dat 'levendigheid en reuring' creëert rondom het Berlijnplein en de cultuuras (24 t/m 26 augustus)
- Het Vuur van Sint Maarten wordt georganiseerd door de Sharing Arts Society i.s.m. RAUM als opmaat naar de Sint Maarten Parade. Rond Het Vuur komen alle nieuw gemaakt

lichtsculpturen samen die door kunstenaars en mensen uit de wijk zijn gemaakt (1 daags event, november).

Binnen alle programma's is het artistiek-inhoudelijk en het community programma steeds zo integraal mogelijk verweven. De brede doelgroep van 'meemakers' zijn dus zoveel mogelijk onderdeel van de verschillende lagen van programma. Op basis van de bovenstaande update van programma verwachten wij in 2018 in totaal zo'n 20.000 bezoekers te mogen verwelkomen.

Organisatorisch

In 2018 wordt de rol van de artistieke adviescommissie uitgebreid. Zo worden zij verantwoordelijk voor de artistiek inhoudelijk visie van RAUM met betrekking tot 'de levende stad' en daaruit voortkomende programma-thema's. Er zal met hen ook een grotere curator rol ingezet worden in het programma. Zo wordt op basis van de bepaalde programma thema's bekeken of er (aanvullend aan de makers vanuit de open call) makers gevraagd worden om dieper artistiek onderzoek te doen en/of een specifiek werk te maken. Ook de begeleiding van de makers wordt uitgebreid: waar elke maker in 2017 zo'n drie uur inhoudelijke begeleiding kreeg, naast de productionele begeleiding, wordt de mate van artistieke begeleiding in 2018 per maker ingericht. Het doel hiervan is het werk artistiek te versterken en zo goed mogelijk te laten aansluiten bij de visie en thema's van RAUM. Er is overwogen de artistieke commissie uit te breiden met een nieuw lid met aanvullende kennis. De huidige leden hebben kennis op het gebied van kunst, installaties/interventies in de publieke ruimte, design en stedelijke ontwikkeling. De gewenste uitbreiding zou liggen in een lid met een theaterachtergrond wegens het veelal verhalende karakter van deze discipline. Echter betekent uitbreiding van het team ook extra tijd voor het organiseren van het artistieke programma. Dit lijkt RAUM, gezien de tijdsdruk die op het programma ligt, nu niet verstandig. Overigens worden in 2018 ook nieuwe gesprekken aangegaan met projectmanagers kunst in de openbare ruimte van de gemeente om aanvullende kennis op te doen met betrekking tot het realiseren van kunstwerken en het meten van publieksaantallen voor openbaar toegankelijke kunstwerken.

Begin 2018 wordt een nieuw bestuurslid aangetrokken met expertise en statuur op het gebied van het cureren van kunst/cultuur in de openbare ruimte. Zo wordt de artistiek inhoudelijke kennis binnen het bestuur en de organisatie verder geborgd. RAUM heeft eind 2017 bovendien Iris Vos opdracht gegeven het community programma (Club RAUM) te gaan uitvoeren. Dit om vanuit programma meer eigenaarschap te creëren bij bewoners en ondernemers in de directe omgeving van RAUM, en meer specifiek Leidsche Rijn. Rinke Vreeke doet het artistieke programma.

Communicatie

Op basis van bovenstaande aanpassingen aan het programma zal ook het marketingplan van RAUM aangepast worden met merkgerichte promotie (waarmee het merk RAUM bekend wordt gemaakt bij de doelgroepen), programmagerichte promotie (die niet alleen het programma bekend maakt maar deze ook verdiept door middel van bijvoorbeeld podcasts en blogs) en promotie vanuit netwerk van bestaande ambassadeurs (om zo de community rondom RAUM steeds groter te maken). Belangrijk daarbij is de ontwikkeling van twee persona's van de doelgroepen die RAUM wil bedienen. Volgend op haar Manifest gaat RAUM zich op de 'nieuwsgierige mens' richten: *"Mensen die nieuwe dingen willen ontdekken, die speelsheid in hun leven toelaten. Door hen (zowel een 'kunstminnende' doelgroep, als kinderen en hun ouders uit de omliggende wijken) op speelse en avontuurlijke wijze direct te betrekken bij ons programma activeren wij hen om RAUM letterlijk met ons mee te bouwen. Zo leggen we de basis voor het trekken van een brede doelgroep van nieuwsgierige medemensen."*

Op basis hiervan wordt de doelgroepenstrategie gemaakt, waaronder het in kaart brengen van de specifieke doelgroepen segmenten in Leidsche Rijn. RAUM heeft het jaar 2018 overigens

verder ingedeeld in 'campagne-seizoenen' om voor het publiek eenheid aan te brengen in de diversiteit van het programma. De lente wordt de 'bouwfase' met o.a. BAUPLAATS en het verder ontwikkelen van het terrein en de faciliteiten van RAUM, de zomer de 'recreatiefase' met onder andere het door RAUM ontwikkelde concept 'SPIELPLAATS'. De herfst en winter zijn de 'reflectiefase' van RAUM waarin RAUM haar programma van 2018 gaat evalueren met belanghebbenden en publiek en de plannen voor 2019 vorm geeft met o.a. FORMPLAATS. In deze periode zal het definitieve programma van eisen voor de permanente culturele voorziening bepaald worden. RAUM zal in deze periode ook de ontwikkeling rond de programma thema's terugkoppelen en de kennis die hierover is opgedaan. Het nieuwe marketingplan voor RAUM is 1 maart klaar. Rond 1 april gaat RAUM campagne voeren om mensen verder te betrekken bij het merk en hen aan te sporen met ons mee te bouwen.

Realiseren weersonafhankelijke ontmoetings- en presentatieruimte

In het jaarplan 2018 werd reeds gesproken over ruimtegebrek voor overdekte bijeenkomsten en workshops. Dit om in de breedte de community te kunnen ontvangen en verdieping aan het programma te kunnen geven zonder altijd afhankelijk te zijn van goed weer. Dit geldt zowel voor programma's als workshops en presentaties rondom eigen programma's als dat van samenwerkingspartners. Bovendien kloppen steeds meer externe partijen bij RAUM aan die graag gebruik willen maken van het terrein en haar faciliteiten. Voor het succes van haar programma (waarvoor de eerder benoemde balans tussen vorm en inhoud noodzakelijk is) wil RAUM aldus op korte termijn een overdekte ontmoetings- en presentatieruimte creëren. We kunnen hier ook weer lering uit trekken voor het ontwikkelen van de permanente voorziening.

Van tijdelijk naar permanent

Op basis van de verkregen kennis en input in het 'testjaar' 2017 (waaronder de in opdracht van de gemeente uitgevoerde businesscase 'Culturele Voorziening Leidsche Rijn Centrum') is gebleken dat RAUM een 'culturele, inclusieve third place' moet gaan worden: een plek die een relevant cultureel programma koppelt aan een laagdrempelige uitstraling waar een grote diversiteit aan doelgroepen zich welkom voelt. RAUM wil dat hier "*verschillende groepen mensen een connectie aangaan met elkaar zodat een uitwisseling van ideeën kan plaatsvinden over de stad van de toekomst.*" RAUM heeft i.s.m. de gemeente Utrecht, coördinatoren en onderzoekers aan de Universiteit Utrecht (Sociale Geografie en Urban Futures Studio), Architectuurcentrum Aorta en Daniëlle Arets van de Design Academy (en lid van de artistieke adviescommissie van RAUM) een plan opgezet om via ontwerpend onderzoek het programma van eisen voor een dergelijke culturele plek te kunnen neerleggen. Idealiter leidt dit onderzoek ook tot een ontwikkelmodel dat andere gemeenten en ontwikkelaars, die voor dezelfde uitdaging staan, kunnen inzetten in hun eigen praktijk. Hiervoor is een aanvraag ingediend bij het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie. Onderdeel van dit ontwerpend onderzoek is overigens een analyse van het programma van RAUM met direct en indirect belanghebbenden (het publiek) om te onderzoeken wat wel en niet werkt t.b.v. het toekomstige programma van RAUM.